

СТАНОВИЩЕ

на доц. д-р Христо Атанасов Христов, дм.
доцент в катедрата по хизиология и патофизиология,
МУ Плевен

За представения от д-р Валерия Тананска, асистент в Катедрата по анатомия, хистология и ембриология на МУ Пловдив дисертационен труд за защита на научна степен „Доктор по медицина”, на тема „Тревожност и степен на емпатия у студенти-медици първи и втори курс при среща с трупен материал”.

Отговорът на организма при среща с външни или вътрешни фактори е нормална реакция на активност, която освен с неспецифичните характеристики на стреса, му дава възможност да формира и адекватен на дразнителя отговор. Силата и вида на този отговор зависи от една страна от характеристиките на дразнителя – неговата сила и продължителност и от друга от характеристиките на индивида – неговото физиологично състояние и психологичните му особености – постоянни и временни. Те дават емоционалната окраска на дразнителя и по този начин определят силата и значението му, а от там и силата и характера на отговора. Най-важното в случая е доколко този отговор доближава границите на физиологичните и психологични норми, доближава ли се до крехката граница между стреса и дистреса, когато вече бихме диагностицирали патология.

Литературната справка по темата включва 128 заглавия - 15 на български и 213 чуждестранни автори. Това обхваща проблема от всички страни и разкрива възможностите за приноси в теоретичен и практичен аспект.

В дисертационния труд на др. Валерия Тананска този въпрос е поставен ясно и това се вижда от посочените **цели на дисертацията**. Дразнителят при настоящата разработка е постоянен – първа среща с трупен материал в дисекционната

зала. Търсят се силата и характеристиките на отговора, определени като **степен на тревожност и емпатия**. По този начин се достигат целите в теоретичен и най-вече в практичен аспект – определяне на личностните характеристики и готовността на индивида за изпълнение на поставените конкретни задачи. В случая – качеството на медицинското обучение и по-късно качествата на практикуващия лекар.

Методите за диагностика на стреса са физиологични /влияние на стресовите фактори върху физиологични показатели, включително и с лабораторни изследвания/ и психологични /чрез тестове/. Др. Тананска правилно е подбрала достатъчен набор от методи. Те включват рядко използваното изследване на хромогранин А в слюнката и собствена разработка на тест. Приложен е богат набор от статистически методи за анализ на резултатите.

На изследването са подложени студенти от първи и втори курс на медицинския университет Пловдив, които за първи път се срещат с трупен материал. Групите са подбрани правилно – разделени на етнически и религиозен принцип, с достатъчен за статистическа обработка брой на изследваните.

Резултатите са събрани и подредени прегледно, онагледени са с таблици и фигури, ясни за разчитане и анализ. **Обсъждането** е адекватно на данните от статистическия анализ и показва отличната компетентност на дисертанта по темата и възможните въздействия на различните фактори върху съответния показател

Изводите са колкото очаквани, толкова и важни:

1. Негативно влияещи върху степента на тревожност са високото ниво на емпатия и ниската пред-университетска осведоменост на студентите по медицина и 2. Очертаване на две групи с неблагоприятно ниво на тревожност – никаква и силна.

Заключенията и препоръките са изключително важна и силна част на дисертационния труд. Те се базират на резултатите от разработката и техния анализ и заслужават да станат достойние на органите, отговарящи за обучението на студентите по медицина и за изграждането на лекари, с правилно отношение към заболяванията и към пациентите, които лекуват. Те включват:

- пред-университетска подготовка, която може да покаже непригодност на някои от кандидатите за медицинска специалност или да подготвят желаещите за това, което ги очаква като студенти по медицина и бъдещи лекари. Явно, подготовката по биология и химия е недостатъчен критерий за прием в медицинските специалности.
- пред-клинична подготовка на студентите за работа с болести, болни хора и смърт може да предотврати изграждането на груби, безцеремонни или с недостатъчна ангажираност с проблемите на болните лекари.
- по посочените проблеми при студенти и лекари трябва да се работи с професионални средства, а не да се пренебрегват.

Малкият брой на **публикациите**, свързани с дисертацията се обяснява с кратките срокове, в които резултатите, годни за публикуване са били на лице.

Заключение. Считаю, че представения дисертационен труд отговаря на изискванията за получаване на ОНС „Доктор”, поради което давам своята **положителна оценка.**

